

Міністерство освіти і науки України
Харківська обласна рада
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Курязька виховна колонія імені А. С. Макаренка

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ФАХІВЦІВ
СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ
ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ**

**Матеріали
Регіональної науково-практичної конференції
23 березня 2017 року**

**Харків
2017**

*Друкується за рішенням Вченої ради
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради (протокол Вченої ради № 13 від 17.05.2017)*

Редакційна колегія:

Пономарьова Галина Федорівна – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України, Почесний громадянин Харківської області, ректор – голова.

Степанець Іван Олексійович – кандидат педагогічних наук, доцент – заступник голови.

Рассказова Ольга Ігорівна – доктор педагогічних наук, професор.

Цибуліна Ірина Вячеславівна – кандидат наук з державного управління.

С 91 Сучасні підходи до формування професійної самосвідомості фахівців соціальної сфери в умовах реалізації гендерної політики в Україні : матеріали Регіональної науково-практичної конференції (23 березня 2017 року, Харків – Куряж) / Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради ; за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової. – Х. : ФОП Петров В. В., 2017. – 219 с.

Збірник містить матеріали з теорії та практики впровадження гендерночутливого підходу у соціальну роботу з населенням, що загострюється в умовах зміни концепції та пошуку нових форм професійної взаємодії у системі «соціальний працівник – клієнт – територіальна громада».

Керівниками державних установ, органів місцевого самоврядування Харкова та області, науково-педагогічними та педагогічними працівниками, аспірантами, докторантами та студентами вищих закладів освіти пропонуються шляхи та засоби вирішення проблеми підвищення рівня гендерної грамотності та культури фахівців при наданні соціальної допомоги й підтримки вразливих верств населення, територіальної громади; репрезентовано регіональний досвід створення та апробації пілотної інноваційної структури – «Гендерний відкритий університет», метою діяльності якого є забезпечення процесу гендерної просвіти працівників соціальної сфери.

Відповідальність за якість і достовірність матеріалів несуть автори публікацій.

УДК 376.011.3-051:159.923.2(045)

Переднє слово

Шановні учасники конференції!

Вирішення питань гендерної рівності, гендерної грамотності та формування культури громадян у сучасному суспільстві багато в чому залежить як від ефективності підготовки фахівців у вищій школі, упровадження гендерного компонента в національну систему перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців соціальної сфери, так і від спільних зусиль з боку державних органів і служб та всіх, хто не байдужий до майбутнього України.

Регіональна науково-практична конференція «Сучасні підходи до формування професійної самосвідомості фахівців соціальної сфери в умовах реалізації гендерної політики в Україні», що відбулася 23 березня 2017 року в Центрі-музеї А. С. Макаренка при Курязькій виховній колонії за ініціативи науково-педагогічних працівників КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, присвячена започаткуванню регіонального проекту «Гендерний відкритий університет: гендерна грамотність та культура працівників соціальної сфери», орієнтованого на забезпечення гендерної просвіти фахівців щодо соціального і соціально-правового захисту й надання соціальних послуг.

Метою конференції було широке обговорення шляхів та засобів упровадження гендерночутливого підходу у соціальну роботу з населенням та питань пошуку нових форм професійної взаємодії у системі «соціальний працівник – клієнт – територіальна громада», підвищення рівня гендерної грамотності та культури фахівців при наданні соціальної допомоги і підтримки вразливих верств населення, територіальної громади, розробки інноваційних підходів у підготовці фахівців соціальної сфери на засадах гендерночутливого підходу.

Висловлюючи щирі вдячність усім, хто долучився до підготовки та проведення конференції, керівникам державних установ, органів місцевого самоврядування Харкова та області, науково-педагогічним та педагогічним працівникам вищих навчальних закладів, працівникам служби пробації, фахівцям соціальних служб, представникам громадських організацій, сподіваюсь, що розглянуті на конференції питання й ухвалені рекомендації допоможуть у вихованні високопрофесійних, відповідальних, духовно і морально досконалих громадян, патріотів незалежної України.

Г. Ф. Пономарьова,

*доктор педагогічних наук, професор,
заслужений працівник народної освіти України,*

*Почесний громадянин Харківської області,
ректор Комунального закладу «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія» Харківської обласної ради*

ЗМІСТ

Пономарьова Г. Ф. Досвід роботи центрів гендерної освіти ВНЗ (на прикладі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради)	7
Кравець В. П. Особливості формування професійної самосвідомості фахівців соціальної сфери в умовах євроінтеграції: гендерний ракурс	11
Кікінежді О. М. До проблеми підготовки фахівців соціальної сфери на засадах гендерночутливого підходу	17
Трубакина И. Н. Сравнительный анализ программ неформального образования взрослых в Европе с позиций внедрения современных подходов к защите прав человека для обеспечения гендерного равенства в семье	22
Рассказова О. І. Презентація проекту «Гендерний відкритий університет: гендерна грамотність та культура працівників соціальної сфери»	28
Рижанова А. О. Особливості формування професійної самосвідомості фахівців соціальної сфери в умовах євроінтеграції	32
Степанець І. О., Кріпак Н. М. Теоретичні питання сутності розвитку гендерної складової соціальності особистості	38
Максимовська Н. О. Соціально-дозвілєві ініціативи студентської молоді в умовах розбудови суспільства рівних можливостей	41
Лупаренко С. Є. Досвід організації цікавого і корисного дозвілля дітей у дитячих ігрових кімнатах України (1930-1950 рр.)	46
Отрошко Т. В. Регіональний досвід підготовки працівників соціальної сфери у ВНЗ	51
Алексеев Т. Ф. Закономірності становлення гендерної ідентичності дитини у сімейному вихованні	55
Фінін Г. І., Калагін Ю. А., Яценко В. В. Гендерна справедливість в освіті	61
Іваненко Л. О. Психолого-педагогічне обґрунтування необхідності використання дистанційного навчання у формуванні професійної самосвідомості фахівців соціальної сфери	64
Харченко С. Я. Методологічні основи зміни концепції підготовки майбутніх соціальних працівників у сучасних умовах	70
Караман О. Л. Ознаки системи соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими в пенітенціарних закладах України	73
Чернецька Ю. І. Особливості прояву адиктивної поведінки у жінок і чоловіків	77
Андреева М. О., Василенко О. М. Розбудова суспільства рівних можливостей: гендерний та інклюзивний підходи	82

Колесникова О. В. Соціально-правові аспекти попередження наркозалежності, безпритульності та правопорушень серед неповнолітніх: освітній досвід Харківської області.....	87
Кучер Г. М. Інноваційні підходи в роботі фахівців із соціальної роботи з вразливими верствами населення.....	99
Веретенко Т. Г. Рівні можливості становлення та реалізації особистості майбутніх фахівців соціальної сфери в процесі професійної підготовки.....	101
Шароватова О. П. Проблемні питання методологічного підґрунтя підготовки фахівців нової формації задля формування культури безпеки молодого покоління.....	105
Яковець І. С., Грошова О. В., Ткаченко М. Є. Гендерночутливий підхід при проведенні соціально-виховної роботи фахівців із суб'єктами пробації.....	108
Ісаєва Т. А. Сучасний світ: гендерний вимір	114
Шаповалов О. В., Семенюк І. А. Гендерна просвіта молоді в осередках культури: досвід навчально-методичного Центру-музею А. С. Макаренка.....	116
Могилко О. П. Профілактика VS наркобізнес (або 1:0 на нашу користь)	118
Аніщенко А. П., Яріко М. О. Практика соціальної інтеграції засобами інклюзивного туризму.....	122
Журавель Т. В. Розвиток системи центрів ювенальної пробації в Україні.....	127
Савченко Л. Л., Хряпін Е. О. Виховання полікультурності у фахівців педагогічних ВНЗ – шлях євроінтеграції	132
Григоренко В. Л., Рассказова П. І. Формування гендерної компетентності педагогів засобами соціально-педагогічних тренінгів.....	135
Цибуліна І. В. Інноваційні форми розвитку професійної самосвідомості працівників соціально-правової сфери.....	138
Анголенко П. О., Анголенко В. В. Гендерний аспект ресоціалізації неповнолітніх правопорушників	141
Дьоміна Ю. В., Ідермарк Елізабет. Політика гендерної рівності у шведському суспільстві	144
Косінов В. І., Аченів Р. Р. Роль індивідуалізації у відновлювально-реабілітаційному процесі наркозалежних	147
Оберемок Г. М. Социальное партнерство как фактор реабилитации наркозависимых в условиях реабилитационных центров	151
Гордієнко С. М. Підготовка фахівців соціальної сфери до розвитку соціальності в умовах загострення соціальних конфліктів.....	153
Клімчук В. А. Соціальне виховання дітей, схильних до протиправної поведінки, засобами дозвільної діяльності	155

Дмитрієва Д. С. Застосування методики інтерактивних ігор у підготовці майбутніх соціальних працівників в умовах Болонської системи.....	158
Богомол С. А. Популяризація гендерного підходу в освіті засобами INTERNET-ресурсів	160
Лисак А. Ф. Практична підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.....	164
Худяєва О. В., Штейнер-Курцева О. А. Особливості гендерного виховання дітей дошкільного віку	166
Веретенко І. М. Формування ненасильницької поведінки в учнів загальноосвітніх навчальних закладів України	170
Єрмагамбетова Л. В., Яценко С. А. Формирование готовности консультантов реабилитационных центров к работе с зависимыми женщинами	174
Тарасенко Н. В. Формування здорового способу життя майбутніх фахівців соціальної сфери в процесі професійної підготовки	178
Онипченко О. І. Статеве виховання дітей і підлітків у педагогічній спадщині А. С. Макаренка	181
Белоліпцева О. В. Формування у юнаків соціальних ролей чоловіка та батька у процесі розвитку їх соціальної активності	185
Ібрагім Ю. С. Профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі шляхом упровадження волонтерського руху «навчаючи-вчусь»	189
Драган О. О., Жало Ю. О., Онипченко О. І. Досвід виховання особистості до сімейного життя у педагогічній спадщині А. С. Макаренка	192
Дуля А. В. Інновації у дозвіллевій діяльності дітей учасників АТО	196
Бенца О. В. Інноваційна дозвіллева діяльність з особами з інвалідністю.....	200
Кузьміна Ю. В., Малиновська В. М. Соціально-педагогічна допомога людям похилого віку в територіальному центрі надання соціальних послуг	203
Кулівуш М. М., Павлишинець А. М. Гендерні аспекти в роботі з правопорушниками в діяльності працівників служби пробації	207
Кривцова Ю. Є. Метод «рівний-рівному» як інноваційний підхід у роботі соціального працівника із підлітками з асоціальною поведінкою.....	210
Романенко Н. В., Сахненко В. Ю. Особливості формування професійної самосвідомості фахівців соціальної сфери в умовах євроінтеграції	213
Шляхова А. І. Професійна самосвідомість соціального працівника як основа його успішної діяльності.....	216

Дуля А. В.,
магістрант спеціальності «Соціальна робота»
Інституту людини Київського університету
імені Бориса Грінченка

ІННОВАЦІЇ У ДОЗВІЛЛЄВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ УЧАСНИКІВ АТО

Діти, батьки яких перебувають у зоні бойових дій, є одними з найбільш вразливих категорій населення, тому саме на них держава повинна звертати особливу увагу та забезпечувати їх гармонійний і всебічний розвиток. Цьому безпосередньо сприяє ефективна організація змістовного дозвілля дітей учасників АТО, зокрема навчання в яких проходять у вільний час цікаво, безпечно та з користю.

Нині актуальним є розвиток дозвіллевих центрів для дітей учасників АТО. Одним із таких закладів є Центр арт-терапії «Time of Changes» для дітей та молоді із сімей, які постраждали в результаті військових дій на Сході України, та дітей воїнів АТО. Центр створено на базі національного талант-шоу «Війна не забере твою мрію», мета якого полягає в розкритті творчого потенціалу, розвитку здібностей, поверненні віри в свої сили та в те, що мрії здійснюються. Основним завданням Центру є психологічна реабілітація дітей, які пережили жахіття війни, шляхом залучення їх до творчої майстерності (хореографія, вокал, театральне мистецтво та ін.) та консультацій із психологом. Центр для дітей учасників АТО організовує та проводить талант-шоу, концерти, творчі зустрічі та майстер-класи з арт-терапії [4].

Наступним закладом є Центр дозвілля для дітей учасників АТО та переселенців «Озерний вітер» – це креативний простір для розвитку творчого потенціалу дітей бійців АТО. Ще одним напрямком роботи Центру є туристичний, де діти знайомляться з культурою і традиціями Волині. У Центрі дітлахи розвивають свої здібності: малюють, ліплять з глини,

доглядають за рослинами, вивчають іноземні мови, пізнають ази туризму та військово-патріотичного виховання тощо [5].

На сьогоднішній день в Україні розроблено та реалізується багато інноваційних соціальних програм та проектів щодо організації активної дозвілєвої діяльності дітей учасників АТО.

Одним із них є благодійний соціальний мегапроект «Мій тато захищає Україну!», який було започатковано для дітей, батьки яких є учасниками АТО та Героями Небесної Сотні. Його основною метою є забезпечення повноцінної психологічної підтримки дітей учасників АТО та Героїв Небесної Сотні за допомогою залучення їх до заходів активного дозвілля, відпочинку та реабілітації, зокрема через їхню участь у творчих конкурсах і культурних заходах. У рамках проекту для дітей учасників бойових дій проводяться конкурси дитячих малюнків на тему «Так чудово виглядає світ!», фотографій «Наша рідна земля», аматорських відеокліпів «Квітуча Україна», віршів «Люба Україно!» та кастинги талановитих дітей.

Окрім цих акцій, дітей учасників АТО та їх батьків залучають до участі в різноманітних майстер-класах, командних іграх, спортивних естафетах, квестах; перегляду мультфільмів, фільмів у кінотеатрі, вистав у театрі, концертів відомих співаків; екскурсій до музеїв; походів до океанаріуму, дельфінарію, аквапарку і на льодову ковзанку та інших заходів. Для дітей учасників АТО організовуються прогулянки озером на катамаранах і подорожі дітей Україною. Однією із таких цікавих акцій є «Відпочинь у Львові». Загалом у рамках реалізації проекту була проведена велика кількість різноманітних акцій, участь у яких взяло понад 20 тис. дітей учасників АТО [2].

Іншою інновацією в організації дозвілєвої діяльності дітей учасників АТО є програма «Старший брат», яка розроблена та реалізовується благодійною організацією «Львівська освітня фундація», де працюють наставники з дітьми, які втратили батька в АТО. Проект функціонує за зразком однойменної всесвітньої програми «Big brothers». Метою

програми є підтримка дитини героя АТО шляхом проведення регулярних цікавих освітніх заходів, корисного дозвілля та спілкування з наставником. Робота з дітьми індивідуальна, за кожною дитиною закріплюється наставник, який разом із мамою, складає план роботи з дитиною. Головне завдання наставника – створити позитивну атмосферу, допомогти дитині пережити кризовий період, організувати цікаве дозвілля, а також у разі потреби допомогти з навчанням.

Відповідно до мети, програма «Старший брат» має кілька напрямків роботи з дітьми:

- *арт-школи* передбачають майстер-класи та зустрічі, які створюють сприятливу атмосферу для навчання, самопізнання та переймання досвіду як дітьми, так і їхніми наставниками;
- *допоможи допомагати* – це коли наставник разом із дитиною допомагають іншим людям, тим самим даючи можливість дитині відчувати себе потрібною та відповідальною;
- *postcrossing* – підтримувати зв'язок дітей та наставників, а також обмінюватися листівками з різних міст [3].

Цікавими на сьогоднішній день є програми організації дозвілля та відпочинку дітей учасників АТО за кордоном. Більше 60 дітей переселенців із зони АТО та дітей учасників бойових дій відпочивали на Анталійському узбережжі Туреччини у рамках благодійного проекту «Відкрий дитині світ!» [1]. Понад 70 дітей учасників АТО відвідало Францію. За цією програмою українські діти живуть у французьких сім'ях, знайомляться з місцевими традиціями та культурою. Мають можливість відвідати різні цікаві місця та пам'ятки, побувати на океані, з'їздити до Німеччини, Швейцарії, Іспанії, побачити Париж, Страсбург, Барселону [6]. Більше 200 дітей учасників АТО відвідало Хорватію, Сербію, Польщу, Литву та Аджарську автономну Республіку (Грузія). Ці проекти спрямовані на залучення дітей до активної дозвілдової діяльності, яка передбачає

майстер-класи зі співу, танців, гри на музичних інструментах, виступи перед публікою та цікаву екскурсійну програму [1, с. 6].

Отже, державні та громадські організації намагаються піклуватися про дітей, чиї батьки брали або беруть участь в АТО, та їхнє дозвілля, за допомогою реалізації програм, які включають різні інноваційні та цікаві форми, методи і заходи дозвілльової діяльності дітей, а саме: участь у різноманітних майстер-класах, конкурсах, іграх, спортивних естафетах, квестах, флешмобах, відвідуванні кінотеатрів, театрів, святкових концертів, музеїв, океанаріуму, дельфінію, аквапарку, цирку, зоопарку, атракціону, кінного клубу, катання на ковзанах, лижах, катамаранах; активний відпочинок в дитячих оздоровчих таборах; туристичні походи; подорожі дітей по Україні та за її межами.

Список використаних джерел:

1. Крутлюка О. 60 дітей переселенців та учасників АТО відправляться на відпочинок до Туреччини [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://na.mil.gov.ua>
2. Мій тато захищає Україну! [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://galinfo.com.ua/news>
3. Міні-гранти програми «Старший брат» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://girl.org.ua/news>
4. Національне талент-шоу «Війна не забере твою мрію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.antiwarshow.com.ua>
5. Озерний вітер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oz.vofo.ua>
6. Французькі квіткули українських дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kultpraca.gov.ua>